

SKOLMÄSTAREN

År 1765 den 2 november är i Stöde sockens skolhistorien en stor dag, ty denna dag antogs socknens första skolmästare, den då tjugoårige Ericus Grafström, enligt 3 i sockenstämmoprotokollet av sagda dag till skolmästare och klockare i Stöde församling.

Klockaren Ericus (Erik Grafström) föddes den 25 maj 1765 blev gift med bondedottern Anna Henriksdotter, född i Fanbyn, antogs till skolmästare och klockare och tjänstgjorde som sådan i 63 år till den 1 maj 1828. dog den 7 september 1829.

Vid Grafströms tid fanns icke något kaplansbol utan tjänstgörande kaplanen (komministern) fick själv hålla sig bostad. Då komminister Magnus Nordenström tjänstgjorde, övertog han sin svärfaders, komminister Hans Sundbergs, hemman i Fanbyn och då Nordenström år 1790 flyttade till Revsund i Jämtland, köpte Grafström detta hemman i Fanbyn, som därefter kallats och ännu i dag kallas klockargården.

1760-talet synes för folkskolan hava varit en nydanande tid att döma av k m:ts nådiga brev till konsistorier och landshövdingarna.

Enligt Stöde församlings protokoll par 8 den 28 okt 1768 upplästes och behandlades:

"Kungl Majt:s nådiga bref till högvärdade Consistorier och Herrar Landshövdingarna med förutsättning om ordliga skolors inrättande på landsbygden till allmogebarns undervisning och om fondens uppgivande till därvid nödiga skolmästares aflönande m m har blivit samlingen tre resor offentligen föreläst men nu vid sammankomst talades vidare om denna vår nådigste konungens landsfaderliga omsorg, som av alla bevisas må och följdes av vad tanke socknemännen voro samt om något till detta ändamål förskjutas kan? Det svarades, att sa

i sig själv är ganska god, men att det i tillämpning möter den svårigheten att en skolmästare hinner ej med om dag än med högst några och 29 stycken lärlingar och på det sättet behöfdes 2,3 eller flera läromästare i hvar socken, alltefter socknens storlek och de så kallade sutto syszellösa i alla andra tider, kunde alltså i hederligen lönas af ett fattigt folk, Man hölt före det vore redan instämmande med vår allernådigste konung höga afsigt att sockenfolket enligt kyrkolagen ingå ett accord med klockaren att undervisa socknens ungdom för en skälig vedergällning, hvarmed de fortfara vilka. all den stund inga, utom de allra trögsta, hvilken per till den Hel, Nattvarden som icke på 14 året kunde hela Svebilii katekes och det är nu Gudi lof hos oss inprotokolleras rätt få illa undervisa och grofva mätgärningsmänniskor, för den skull hafva socknemännen den underdåniga förhoppning att Hans Kungl. Majt till i nåder låta sig behaga de anstalter, som här redan vidtagna dock med lika underdånig tilläggning, att socknemännen icke af någon ensidighet vilja emotstå en hälsosam författning, ifall andra församlingar funnit skäl att samtycka till Landscholmästares antagande af aflönande utan vilja i den händelsen göra ett med oss som hafva de bästa skäl på sin sida."

Man kan härav se, att Stöde församling redan 3 år före detta kungabrevs utfärdande hade egen skolmästare.

År 1779 skänkte enligt sockenstämmoprotokollet den i maj länsmän Ingemar Kjerfstedt och bonden Erik Sverin i Wästerlo vardera 16 Rdr 32 sk eller tillhopa 33 Rdr 16 sk, vilka de ville få disponera så, att årliga räntan därav användes till lön för den som åtog sig att i formen förnärma formera fattiga barn i församlingen uti kristendoms skapen. Kapitalet ställdes under kyrkovärdarnas vård och räntan skulle utbetalas i maj årligen.

Detta får man väl tolka så, att en skolmästare redan på denna tid ej räckte till att undervisa alla sockens barn. Likaså får man väl anse, att skolmästarens lön på denna tid var ringa.

Vad undervisades skolbarnen i under skolmästaren Er Grafströms tid? Svaret härpå ligger nära till hands. Undervisning meddelades av honom i innanläsning, katekes, psalmbok, välskrivning och räkning. Det sista ämnet var nog egenartat på hans tid ty undervisning i räkning var nog ej förekommit i landsbygdens skolor i allmänhet. Han synes hava varit en framstående undervisare i katekes och välskrivning. Därom vittna de provskrivningsblad från 1790-talet, som nedskrivaren av detta har i sin hand. Å dessa provskrivningsblad förekommer den tyska skrivstilen med avskrivning av verser ut gamla psalmböcker, t ex "Se, Jesus är ett tröstrikt namn".

Som innanläsningsbok användes bibeln (nya testamentet) och för utanläsning psalmboken och Svebilii katekes. Katekesen skulle barnen kunna utantill, innan de fick gå i nattvardsskolan och deltaga i konfirmationsundervisningen.

Skolmästaren Grafström fick för sin undervisningskänslor drivande flytta mellan byarna. Därom vittna fyndstämplar av provskriftsbladen, ty de äro skrivna av olika personer och i olika byar. Detta kan man se därav att de underskrivna med ort och datum av skrivaren och med namn. De skrevo på stora ark, ty skolskrivbok fanns ej denna tid.

Att döma av gamla handlingar kan man se, att skolmästaren Grafström anlätades i de mest olikartade uppdrag, ty klockaren skulle ju allting bestyra och lägger man till, att Grafström var befryndad med socknens församlingssläkter och själv var en betydande storbonde, kan man förstå, att han ständigt hade en arbetsfylld dag.

Men ålderdomen kom och krävde vila åt honom i ålderdomens höst. Han begärde sitt avsked efter 63 års tjänstgöring och församlingen blev nödsakad att se sig om efter annan klockare.

Så skedde ock, och när hans efterträdare provsjöng för tjänsten undrade Grafströms hustru vad det kunde vara

för böter för den, som lade sig i en annans ämbete,
hon var ej bättre underrättad om hennes mans avgång